

# VASELE DE TIP PYRAUNOS DIN EPOCA BRONZULUI DE PE TERITORIUL ROMÂNIEI

Talida RADU

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România; e-mail: talidaradu@yahoo.ro

**Keywords:** Pyraunos, Zurbaua 1, Bronze Age, Tei culture

**Abstract:** Pyraunos-type vessels – also referred to as vessel-ovens or portable hearths in literature – are ceramic receptacles designed for cooking and the transport of fire. The present paper originates in the discovery of fragments belonging to this category within a Tei culture settlement at Zurbaua 1 (Ilfov County), a vessel type with scarce attestations in Muntenia. In addition to presenting this find, the study contributes to the systematic cataloguing of pyraunos discoveries from the Bronze Age within the present-day territory of Romania, drawing on a database of 88 archaeological sites. The analysis examines vessel typology, functionality, and the relationship between vessel types and site categories.

**Cuvinte-cheie:** Pyraunos, Zurbaua 1, epoca bronzului, cultura Tei

**Rezumat:** Vasele de tip pyraunos, cunoscute în literatură și ca vase-cuptor sau vetre portative, sunt recipiente ceramice utilizate la gătit și în transportul focului. Lucrarea de față are ca punct de plecare identificarea unor fragmente aparținând unor vase pyraunos în cadrul așezării Tei de la Zurbaua 1 (județul Ilfov). Acest tip de vas a fost rar menționat până acum în Muntenia. De asemenea, lucrarea reprezintă o contribuție la catalogul descoperirilor acestui tip de vas de pe teritoriul României, datat în epoca bronzului, prin inventarierea și analiza a 88 de puncte arheologice. Analiza privește tipologia, funcționalitatea și relația dintre tipul de vas și situl în care a fost descoperit.

## INTRODUCERE

În urma cercetărilor arheologice preventive întreprinse în situl pluristratificat de la Zurbaua 1<sup>1</sup>, județul Ilfov (Pl. I), am identificat o serie de fragmente ceramice provenind de la vase de tip *pyraunos* din contexte aparținând culturii Tei. Contribuția de față este organizată în două secțiuni. În prima parte sunt prezentate două vase fragmentare identificate într-o groapă cu resturi menajere de la Zurbaua 1, iar cea de-a doua cuprinde discuția cu privire la acest tip de descoperiri de pe teritoriul actual al României.

## SCURT ISTORIC

Termenul *pyraunos* desemnează la origine un vas în care se poate face și transporta focul și care are funcția de încălzitor/brazier<sup>2</sup>. Mențiuni ale acestui tip de vas apar în izvoare scrise, făcând parte din subiectele și titlurile unor comedii, precum cele semnate de Aristofon – *Δίδυμοι ἢ Πύρραυος* (*Didymoi ē Pyraunos/Surorile gemene sau vasul*

cu cărbuni)<sup>3</sup>, Eufanos – *Πύρραυος* (*Pyraunos/Brazierul/Cel care aprinde focul*)<sup>4</sup> sau Alexis – *Pyraunos*<sup>5</sup>. În arheologie, termenul a fost adoptat și pentru vasele care pot servi drept cuptoare mobile și în care se poate prepara hrana. Alte denumiri întâlnite sunt *vas-cuptor* sau *vatră mobilă/portabilă*. Despre această din urmă denumire, Alix Hochstetter sublinia că este impropriu folosită, întrucât nu vatra este transportată, ci oala cu suportul aferent<sup>6</sup>.

Încă din primele decenii ale secolului al XX-lea, descoperirile de *pyraunoi* au fost tratate cu vădit interes. În spațiul maghiar, primele studii care au vizat originea, forma și utilitatea acestor vase au apărut în 1929<sup>7</sup>. János Banner publică un exemplar întregibil de la Pécs, încadrat în tipul vaselor cu grătar<sup>8</sup>. După săpăturile de la Füzesabony-Öregdomb, Ferenc von Tompa atrage atenția asupra pieselor cu vas încorporat, stabilind prima încercare de grupare tipologică: cu grătar, respectiv cu vas încorporat<sup>9</sup>. Cea mai mare densitate de *pyraunoi* rămâne până în prezent cea de la Kastanas (Macedonia centrală, Grecia). În straturile aparținând perioadei târzii a epocii bronzului și primei epoci a fierului au fost identificate

<sup>1</sup> Cercetările au fost desfășurate între martie 2024 și decembrie 2025, ca parte a proiectului de infrastructură A0, Lot 1, Nord (Bâcu-Joița). Colectivul de cercetare a fost condus de dr. Radu Băjenaru și i-a avut ca membri permanenți pe dr. Silviu Ene, drd. Alin Diaconu, drd. Ștefan Mariș și pe autoarea acestui articol.

<sup>2</sup> Conze 1890, p. 118.

<sup>3</sup> Orth 2020, p. 27.

<sup>4</sup> Mastellari 2020, p. 305.

<sup>5</sup> Sommerstein 2019, p. 37.

<sup>6</sup> Hochstetter 1984, p. 157.

<sup>7</sup> László 1929; Banner 1929.

<sup>8</sup> Banner 1929, fig. 11.

<sup>9</sup> Tompa 1937, p. 35.